

OPONENTSKÝ POSUDOK HABILITAČNEJ PRÁCE

Autor:	PhDr. Klára Uličná, Ph.D.
Názov:	<i>Od praxe k teorii ve vzdělávání učitelů rozvoj profesního vidění a didaktické znalosti obsahu v rámci videoklubů</i>
Odbor:	<i>Pedagogika</i>
Oponentka:	prof. Zuzana Straková, PhD. (Inštitút anglistiky a amerikanistiky, Filozofická fakulta PU v Prešove)

Ústrednou témou habilitačnej práce, ktorú predložila PhDr. Klára Uličná, Ph.D., je vzdelávanie budúcich učiteľov, konkrétne učiteľov anglického jazyka, ktoré autorka považuje za kľúčové pri formovaní chápania a komplexnosti učiteľskej profesie, pričom sa zameriava najmä na uplatnenie reflexívneho prístupu vo vyučovaní. Oceňujem autorkino zameranie práve na tento prístup, keďže skúsenosť ukazuje, že modelové vzdelávanie bez reflexie, nevedie k narušeniu ustálených vnútorných princípov budovaných na základe vlastnej učebnej skúsenosti, ale k častému replikovaniu zažitého bez schopnosti adekvátneho zdôvodnenia. Reflexívny prístup umožňuje hlbší ponor do vybranej problematiky a skúmanie kauzálnych vzťahov, ktoré ponúka oveľa adresnejšie postupy v rámci vzdelávacieho procesu. Autorka sa špecificky zamerala na využitie tohto prístupu pri využití videoklubov, v ktorých sa študentky v pregraduálnej príprave učia vnímať učebný proces a jeho konkrétne prejavy a čítať z komplexného obrazu výučby im prezentovanej prostredníctvom nahrávok vyučovacích hodín. Tento prvok, v podobe v akej ho predstavuje predložená habilitačná práce, je zaujímavým premostením medzi nevyhnutným teoretickým základom a aplikačnými postupmi, ktoré si každý učiteľ volí na základe vlastných rozhodnutí. Práve zvažovanie týchto rozhodnutí a premýšľanie nad ich dôsledkami dokáže nasmerovať učiteľa na tú najlepšiu cestu pri dosahovaní vzdelávacích cieľov. Z tohto dôvodu hodnotím výber skúmanej problematiky ako významný a v súčasnej dobe, v ktorej sa prehodnocuje kvalita vysokoškolského vzdelávania, ako mimoriadne aktuálny.

Práca samotná pozostáva z troch častí, z teoretickej časti, implementačnej časti a výskumnej časti.

Teoretická časť pozostáva z troch kapitol a musím konštatovať, že všetky sú mimoriadne precízne a do hĺbky rozpracované, pričom autorka sa v každej kapitole snaží hľadať a odhaľovať všetky súvislosti danej problematiky.

V úvodnej kapitole sa autorka zamýšľa nad rôznymi aspektami práce učiteľa cudzích jazykov, jeho profesijným rozvojom a požiadavkám na výkon tejto profesie. Veľmi detailne a na základe relevantných zdrojov mapuje špecifickosť postavenia učiteľa cudzích jazykov v rámci učiteľskej profesie a odráža sa aj od výskumov z konca minulého storočia, v ktorých sa veľká pozornosť venovala najmä porovnávaniu postavenia natívnych a nenatívnych hovoriacich ako učiteľov cudzích jazykov.

Autorka v tejto časti skúma a analyzuje rôzne aspekty, ktoré kvalitu učiteľov často určujú už na začiatku ich kariéry, teda na začiatku pregraduálnej prípravy. Možno len súhlasiť s autorkou, že situácia pri výbere adeptov učiteľskej profesie nie je lichotivá, a neplatí to len pre Českú republiku. Zaujímalo by ma, ako habilitantka vidí možnosť zmeny na úrovni akademických inštitúcií alebo aj na úrovni vzdelávacej politiky krajiny. Existujú podľa nej riešenia, ktoré by zabezpečili kvalitnejších a motivovanejších adeptov už na začiatku štúdia a tiež zníženie počtu absolventov, ktorí odchádzajú po ukončení štúdia do iných odborov?

Keďže reflexívny prístup k výučbe hrá dôležitú rolu vo výskumnom zameraní autorky, už v prvej kapitole ponúka dôslednú hĺbkovú analýzu tohto procesu a poukazuje na mimoriadnu dôležitosť implementácie reflexie do pregraduálnej prípravy učiteľov a na význam, ktorý má aj počas prvých kontaktov budúcich učiteľov s pedagogickou praxou. Oceňujem, že autorka sa v tejto oblasti plne sústreďuje najmä na integráciu, ako uvádza na s. 78, kontextuálnych praktických skúseností s relevantnými teóriami, ku ktorým môže dôjsť práve pri využívaní reflexie vlastnej skúsenosti a jej zdieľaní.

V druhej kapitole teoretickej časti ma zaujala hĺbková a podrobná analýza komponentov pregraduálnej prípravy učiteľov a autorkine skúmavé zamyslenia nad pojmom „didaktická znalosť obsahu“ (s. 91). Ide o diskusiu, ktorá by mala prebiehať na každom pracovisku, ktoré budúcich učiteľov cudzích jazykov pripravujú, avšak akosi stagnuje. Desiatky rokov sa používa paradigma pregraduálneho vzdelávania, ktorá nemá dostatočné kotvenie v modeloch zohľadňujúcich autorkou uvádzané aspekty. Problematickou sa javí najmä dôležitosť a váha pripisovaná jednotlivým aspektom a proporionalita ich zastúpenia v priebehu pregraduálnej prípravy. Bolo by zaujímavé túto diskusiu rozvinúť ďalej, s konkrétnou aplikáciou v súčasnosti.

Teoretickú časť zakončuje autorka analýzou termínu „profesní vidění“, ktorú vedie od všeobecných predpokladov posudzovania profesijnej zdatnosti akejkoľvek profesie, ku konkrétnemu identifikovaniu tohto konceptu v odborovej aplikácii, pričom sa opiera o výsledky medzinárodných, ale aj domácich výskumov. Táto kapitola podáva plastický obraz o význame nástrojov skúmania profesijného videnia učiteľov prostredníctvom nástrojov, ktoré autorka sama vo vlastnom výskume použije a zároveň ponúka podrobný prehľad stavu skúmanej problematiky vo výskumných štúdiách. Čitateľ teda v tejto kapitole nachádza vysvetlenie a zdôvodnenie výberu výskumného nástroja autorky a s predstihom dostáva odpovede na otázky, ktoré by mohli pri prezentácii výskumu vyvstať.

V druhej, implementačnej, časti práce autorka predstavuje a popisuje výučbové a organizačné zložky videoklubov, ktoré sa stali priestorom jej experimentálneho overovania rozvoja reflexie a profesijného videnia budúcich učiteľov anglického jazyka v pregraduálnom vzdelávaní. Kurzy boli súčasťou vzdelávacieho procesu bolo zaujímavé sledovať, ako študenti vnímali svoj vlastný posun a ako reflexie, napriek svojej najmä časovej náročnosti, nadobúdajú pre nich význam. Koncept, ktorý autorka predstavuje bol realizovaný na jednom pracovisku pregraduálnej prípravy, avšak zváženie možnosti jeho realizácie aj na iných inštitúciách by malo svoje opodstatnenie. Zaujímalo by ma, ako bol tento koncept prijímaný vo vnútri inštitúcie inými členmi, ktorí sa na pregraduálnej príprave podieľajú.

Poslednú časť práce tvorí prezentácia výskumu realizovaného autorkou, v ktorom overovala vplyv videoklubov na rôzne aspekty profesijného rozvoja budúcich učiteľov anglického jazyka a pozostáva z viacerých kapitol, v ktorých autorka prezentuje svoje výskumné ciele, výskumnú metodológiu a analýzu získaných dát. Jej výskumné ciele v rámci troch realizovaných sond smerujú zameraniu sa na profesijné videnie, na vybrané didaktické aspekty profesijného videnia a na povahu komunikácie, ktorá k formovaniu profesijného videnia prispieva. Autorka si zvolila zmiešaný výskumný dizajn a kombinuje kvantitatívne a kvalitatívne metódy. Keďže zber dát prebiehal v priebehu dlhšieho časového úseku, autorka ho potrebovala precízne naplánovať a prepojiť, čo pri vrstvení jednotlivých výskumných zámerov bola určite neľahká úloha. Avšak vzhľadom na povahu výskumu, považujem daný postup za vhodne zvolený.

Celkovo môžeme hodnotiť výskumnú časť ako mimoriadne precízne spracovanú a hutnú na získané dáta, čo si vyžadovalo nemalé úsilie na ich organizáciu. Analýza dát prezentovaná v tejto kapitole je prehľadná a zrozumiteľná, napriek tejto mohutnosti. Autorke

sa podarilo formulovať jasné závery na každej úrovni svojho skúmania. Je nutné súhlasiť s autorkou a jej závermi, že aj napriek tomu, že do procesu na reflexii založenom profesijnom rozvoji vstupuje veľké množstvo premenných, z ktorých niektoré sa javia viac a niektoré menej ovplyvniteľné, proces reflexie môžeme definovať ako kľúčový aspekt pri odomykaní vlastných presvedčení a uvedomovaní si zákonitostí, ale aj celkovú komplexnosť osvojovacieho a učebného procesu. Rozhodujúce teda bude, ako dokážu inštitúcie vzdelávajúce budúcich učiteľov, zakomponovať tieto zaujímavé zistenia do reálnej praxe a akú formu uplatnenia rozvoja profesijného videnia zvolia.

Z formálneho hľadiska môžem konštatovať, že práca je logicky štruktúrovaná, s precíznou nadväznosťou jednotlivých kapitol a podkapitol. Je napísaná vysoko kultivovaným odborným jazykom, so zachovaním zrozumiteľnosti aj pre širšiu odbornú verejnosť. Autorka sa v práci snažila poukázať na to, ako úzko spolu súvisia rôzne aspekty vzdelávania budúcich učiteľov a hĺbka jej ponoru do problematiky bola prezentovaná nielen jednotlivými kapitolami práce, ale štruktúrou samotného výskumu. Autorka však aj pri tejto hĺbke nezabudla na čitateľa, ktorý akokoľvek odhodlaný sa predsa len môže v tomto rozsahu stratiť a vložila do štruktúry práce aj orientačné pomôcky pre čitateľa. Tento prvok považujem za sympatický a prospešný.

Záver

V závere môžem konštatovať, že predložená habilitačná práca spĺňa a nadmieru prekračuje požiadavky definované pre tento typ práce. Z tohto dôvodu habilitačnú prácu *Od praxe k teorii ve vzdělávání učitelů rozvoj profesního vidění a didaktické znalosti obsahu v rámci videoklubů*, ktorú predložila habilitantka PhDr. Klára Uličná, Ph.D., **odporúčam prijať** na obhajobu. Po jej úspešnej obhajobe **odporúčam** udeliť habilitantke akademický titul **docent** v odbore habilitačného konania *Pedagogika*.

Otázky do diskusie:

1. Zaujímalo by ma, akým spôsobom boli inštruované študentky, ktoré pripravovali videonahrávky v prípravnej fáze videoklubou, keďže tieto sa realizovali na začiatku ich didaktickej prípravy a teda je možné predpokladať, že študentky vychádzali najmä zo svojich

vlastných skúseností s vyučovaním, ktoré mohli mať rôzny charakter. Prejavilo sa to nejako aj v ich reflexii počas realizácie videoklubov?

2. Ak vezmeme do úvahy výsledky predloženého výskumu a závery habilitantky, ako by podľa nej bolo možné včleniť tento prvok do štandardnej prípravy budúcich učiteľov zohľadniac reálne možnosti učiteľov aj študentov pregraduálneho štúdia?

V Prešove, 30.8. 2023

prof. Zuzana Straková, PhD.